हस्तादौ रूप(१)रन्ध्रकम्। अष्टाङ्गुलं परित्यज्य मध्ये वेधं तु कारयेत्। प्रादेशादौ भवेद्रन्ध्रं द्व्यङ्गुले वा समाचरेत्। पुस्तकस्य च आदौ वन्त्रवेधं विकल्पयेत्। भार्य्याहानिर्भवेदाशु धनानां वा क्षयो भवेत्। दग्धरन्ध्रे भवेत् पीड़ा वर्द्धनं शुभदं भवेत्। चतुष्कोणे विशुद्धं तु त्रिकोणे मरणं भवेत्"। पुस्तकलेखनपत्रं यथा "भूर्जं वा तेजपत्रे वा ताले वा ताड़िपत्रके। अगत्यापि देवेशि! पुस्तकं कारयेत् प्रिये!। सम्भवे स्वर्णपत्रे च ताम्रपात्रे च शङ्करि!। अन्यद्वस्त्रेषु देवि! तथा केतकीपत्रके। भार्त्तण्डपत्रे रौप्ये वा वटपत्रे वरानने!। अन्यपत्रे वस्त्रदले लिखित्वा यः समभ्यसेत्। स दुर्गतिमवाप्नोति धनहानिर्भवेद्ध्रुवम्। पुस्तके पाठमेदलिखननिषेधो यथा "वेदस्य लिखनं कृत्वा यः पठेद् ब्रह्महा भवेत्। पुस्तकं वा गृहे स्थाप्यं वज्रपातो भवेद् ध्रुवम्"। युगभेदे पुस्तकाक्षरस्य देवा यथा "सत्येऽक्षरे स्थितः शम्भुः शूलपाणिस्त्रिलोचनः। प्रजापतिर्द्वापरे च त्रेतायां सूर्य्य एव च। कृते युगे पिनाकी च कलौ त्रियक्षरे हरिः"। तल्लेखकपूजाफलं यथा "आरम्भे च समाप्तौ च लेखकं प्रतिपूजयेत्। हरिश्च गन्धपुष्पाद्यैर्वस्त्रैश्च सुमनोहरैः। यावदक्षरसंख्यानं प्रतिपत्रं च सुन्दरि!। तावद्युगसहस्राणि ब्रह्मलोके वसेच्चिरम्"। लेखकस्य वेतनग्रहणे दोषो यथा "वेतनं यस्तु गृह्णीयात् लिखित्वा पुस्तकं स तु। यावदक्षरसंख्यानं तावन्नरकं वसेत्"। भूमौ पुस्तकलेखनस्थापननिषेधो यथा "न भूमौ विलिखेद्वर्णं मन्त्रं न पुस्तकं लिखेत्। न भूमौ पुस्तकं स्थाप्यं न सुप्तमाचरेत्तु तत्। भूपृष्ठग्रहणे चैव अक्षरं वाऽथ पुस्तकम्। भूमौ तिष्ठति देवेशि! जन्मजन्मसु मूर्खता। तदा भवति देवेशि! तस्मात्तत् परिवर्जयेत्"। तस्य दानफलं यथा "विप्राय पुस्तकं दत्त्वा धर्मशास्त्रस्य च द्विज। पुराणस्य च यो दद्यात् स देवत्वमवाप्नुयात्। शास्त्रदृष्ट्या जगत्सर्वं सुस्थतस्य शुभाशुभम्। तस्मात् शास्त्रं प्रयत्नेन दद्याद्विप्राय कार्त्तिके। वेदविद्यास्तु यो दद्यात् स्वर्गे कल्पत्रयं वसेत्। आत्मविद्यास्तु यो दद्यात्तस्य संख्या न विद्यते। त्रीणि तुल्यप्रदानानि त्रीणि तुल्यफलानि च। शास्त्रं कामदुघा धेनुः पृथिवी चैव शाश्वती" इति पाद्मोत्तरखण्डे ११७ अ०। वेदशास्त्रादिदानफलं यथा "वेदार्थयज्ञशास्त्राणि धर्मशास्त्राणि चैव हि। मूल्येन लेखयित्वा यो दद्याद् याति स वैदिकम्। इतिहासपुराणानि लिखित्वा यः प्रयच्छति। ब्रह्मदानसमं पुण्यं प्राप्नोति द्विगुणीकृतम्" इति गारुड़े २१५ अ०। पुराणादिपुस्तकदानविधिः हेमा०दा० चण्डीयज्ञेऽधिकं द्रष्टव्यम्।

पुस्तकमुद्रा स्त्री "वामसृष्टिं स्वाभिमुखीं कृत्वा पुस्तकसन्निभा" तन्त्रसारोक्ते मुद्राभेदे। [कर्मकर्त्तरि ड्वा०।

पुस्तकर्म्मन् त्रि० पुस्तं पत्रलेखनं कर्माऽस्य। लेख्यादि-

पू शोधे दि०आत्म०सक०सेट्। पूयते अपवित्र। पुपुवे पूत।

पू शोधे भ्वा०आ०सक०सेट्। पवते अपवित्र। पुपुवे पूतः पवित्रः।

पू शोधे क्र्यादि०पा०उभ०सक०सेट्। पुनाति पुनीते अपावीत् अपवित्र पुपाव पुपुवे। आर्षे क्वचित् आत्मनेपदस्य लुप्तः। "स्मरणात् पुनते पापं धारणात् पूर्वसञ्चितम्"।

पूग पु० पू-गन् किच्च। (सुपारि) १वृक्षे २समूहे अमरः ३कन्दर्पे ४भावे ५कफटांकवृक्षे च शब्दरत्ना०। ६पूगफले न०। समूहार्थात् तस्मात् पूरणे डट् तियुक् च। पूगति च पूगपूरणे त्रि०स्त्रियां ङीप्। पूगे भवः दिगा० यत्। पूग्य तद्भवे त्रि०। समासे आद्युदात्तताऽस्य।

पूगपात्र न० पूगस्य दलचर्वित तद्रसस्य आधारभूत पात्रम्। (पिकदानी) पतद्ग्रहे हारा०।

पूगपीठ पु०न० ६त०। पतद्ग्रहे त्रिका०।

पूगपुष्पिका स्त्री पूगसंहितं पुष्पमस्य कप् कापि अत इत्वम्। विवाहोत्सवे दीयमाने सुवाकयुक्ततास्बूलदानकर्मणि त्रिका०।

पूगरोट पु० पूगः पूगवृक्ष इव रोटयति द्योतते रुट-द्युतौ अच्। छिन्नालवृक्षे त्रिका०।

पूज पूजने चु०उभ०सक०सेट्। पूजयति ते अपूपुजत् त।

पूजक त्रि० पूज-ण्वुल्। पूजाकारके। अकान्तत्वेऽपि याजकादि० षष्ठीसमासः देवपूजकः इत्यादि।

पूजन न० पूज-भावे ल्युट्। १अर्चने। पूज्यतेऽसौ कर्मणि ल्युट् ङीप्। २शकुनिविहगस्त्रीभेदे भा०आ०१२९ अ० तदुपाख्यानं द्रष्टव्यम्।

पूजनीय त्रि० पूज+कर्मणि अनीयर्। १पूजार्हे। २पूजन्यां पतगयोषिद्भेदे स्त्री हरिवं० २० अ० द्रष्टव्यम्।

पूजा स्त्री पूज-भावे अ। अर्चने। ल्युट्। पूजनमपत्र न०। उपचारशब्दे तद्भेदा उक्ताः

देवीपूजायां सप्तभेदनिरूपणं यथा